

PACT 2020: Nulmeting

Samenvatting van belangrijkste resultaten

Meer welvaart en welzijn

DOELSTELLING 1: DUURZAME TOPREGIO

Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve polyvalente kenniseconomie die op duurzame manier welvaart creëert.

Vlaanderen behoort in 2020 tot de top vijf van de kennisintensieve regio's op het vlak van geproduceerde en verdiende welvaart.

Het Vlaamse gewest blijft in 2020 bij de top vijf van de kennisintensieve regio's op het gebied van investeringen.

De arbeidsproductiviteit is een belangrijke factor voor de economische groei in Vlaanderen. Deze gaat nog steeds in stijgende lijn (ind 1.1.1). Het bruto exploitatieoverschot neemt opnieuw toe na een dip in 2002 (ind 1.1.2). Dat duidt erop dat de loonmassa een dalend belang heeft in de bruto toegevoegde waarde wat onze competitiviteit ten goede komt. Om te kunnen concurreren met lage loonkostlanden moeten we ernaar streven dat de loonkost per eenheid product zo laag mogelijk is. Na een stijging van deze loonkost in het begin van de eeuwwisseling treedt er sinds 2003 een opmerkelijke daling op gevolgd door een stabilisatie op het niveau van de jaren negentig (ind 1.1.3).

Vlaanderen is ongetwijfeld een welvarende regio maar is dit ook zo in vergelijking met andere kennisintensieve regio's? Vlaanderen verliest de laatste jaren wat terrein in de rangschikking van de kennisintensieve regio's (van 5^e plaats in 1995 naar 9^e plaats in 2007). Indien we de indicator BBP/inwoner corrigeren voor de toegevoegde waarde die Vlamingen in Brussel, hun hoofdstad realiseren, komen we tot een betere positionering. Maar ook dan moet Vlaanderen twee plaatsen prijsgeven tegenover 1995 (5 t.o.v. 3) (ind 1.2.1). Deze wijziging in de rangschikking betekent niet dat de welvaart van de burgers in absolute cijfers achteruit ging, integendeel (in andere regio's ging deze wel sneller vooruit). Het reëel beschikbare inkomen per inwoner steeg gestaag sinds 1996 met hier en dan een dipje als de conjunctuur haperde.

Om de welvaart in de toekomst te blijven waarborgen, is het belangrijk dat er voldoende wordt geïnvesteerd in Vlaanderen. De investeringsratio van de totale economie was en blijft in Vlaanderen zeer hoog, de hoogste van de kennisintensieve regio's na Oost-Nederland (ind 1.3.1). Als we niet de hele economie maar enkel de investeringen vanwege de private sector analyseren, stellen we vast dat deze investeringen stijgen maar dat Vlaanderen dan behoort tot de middenmoot van EU-27 landen na enkele nieuwe lidstaten (ind 1.3.2). Er zijn weinig recente statistieken over investeringen zodat we de gevolgen van de economische crisis nog niet kunnen inschatten.

Samengevat kunnen we stellen dat de meeste indicatoren erop wijzen dat Vlaanderen een topregio is, maar dat het geen vanzelfsprekendheid is om dit te blijven. Daarom is meer informatie uit de te ontwikkelen indicatoren nodig (geharmoniseerde competitiviteitsindicatoren en determinanten van onze productiviteit).

DOELSTELLING 2: SOLIDAIRE OPEN REGIO

In 2020 is Vlaanderen een solidaire open verdraagzame samenleving waarin het sociaal kapitaal minstens op het niveau ligt van de top vijf van Europese landen. Alle inwoners van Vlaanderen kunnen in 2020 worden bereikt door een vereniging, een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw. De Vlamingen hebben in 2020 intense sociale contacten, meer vertrouwen in de medemens en in de samenleving.

Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel aan hun aandeel in de bevolking.

Tegen 2020 is de huidige bijdrage van Vlaanderen inzake ontwikkelingsamenwerking verdubbeld. Samen met alle gedecentraliseerde besturen bedraagt de bijdrage van Vlaanderen minstens 7% van de officiële Belgische ontwikkelingshulp.

Als sociaal kapitaal gemeten wordt aan de hand van het vrijwilligerswerk dat verricht wordt, de intensiteit van de sociale contacten en het vertrouwen in de medemens, neemt Vlaanderen Europees vergeleken een middenpositie in (ind 2.2.1). In 2006 deed 16% van de Vlamingen minstens maandelijks vrijwilligerswerk (8e op 23 EU-landen). 7 op 10 Vlamingen heeft wekelijks contacten met de familie en vrienden (10e plaats). Eén op twee Vlamingen heeft vertrouwen in de medemens (9e plaats). Het niveau van de top vijf is daarmee nog niet gehaald.

Op het gebied van arbeidsdeelname stellen we een relatief grote kloof vast tussen de referentiegroep en de kansengroepen als we het hebben over leeftijd (25-49j versus 50-64j). Deze kloof neemt lichtjes af sinds 2003 maar blijft groot (tot 40 procentpunten). De genderkloof wordt jaar op jaar kleiner, de werkzaamheidsgraad van vrouwen verschilt nog 10 procentpunten van deze van de mannen. De verschillen in arbeidsdeelname tussen autochtonen en niet EU-burgers zijn de voorbije tien jaar sterk afgenomen, maar er blijft een verschil van 23 pp. De werkzaamheidsgraad van de laaggeschoolden heeft nog een grote afstand te overbruggen t.o.v. deze van de midden- en hogeschoolden (29pp). Voor personen met een handicap verslechtert de positie zelfs (29pp) hoewel we hier moeten rekening houden met onvolledige statistieken (ind 2.4.1).

De meeste kansengroepen (ind 2.4.2) nemen nog niet evenredig tot hun aandeel in de bevolking deel aan verschillende aspecten van het maatschappelijke leven. Voor de vrouwen is de discriminatie bijna op alle domeinen overwonnen. Laaggeschoolden zijn zeker niet evenredig vertegenwoordigd als het gaat om cultuur en levenslang leren. Ouderen volgen niet alleen weinig opleiding maar zijn in grote mate ondervertegenwoordigd bij het internetgebruik. Levenslang leren is eveneens een zwakke schakel bij personen met een handicap. De evenredige participatie gaat op meerdere domeinen vooruit voor de vrouwen en alleenstaande ouders. Voor andere kansengroepen zoals ouderen, personen met een handicap en alleenstaanden is er eerder een status quo tussen 2004 en 2008, voor laaggeschoolden verslechtert zelfs de maatschappelijke participatie in vergelijking met hun aandeel in de bevolking.

In 2008 komt de officiële ontwikkelingssamenwerking (ODA) (ind 2.5.1) van de Vlaamse overheid op 43.400.308 euro. Dat is 6,8% hoger dan in 2007, maar minder dan de gemiddelde jaarlijkse stijging die nodig is om de doelstelling te behalen tegen 2020. Samen met de Vlaamse gemeenten en provincies komt de totale Vlaamse ODA op 3,11% van de Belgische ODA, wat nog een eindje af is van de 7% doelstelling tegen 2020. De afgelopen jaren kende dit aandeel trouwens een schommelend verloop.

Samengevat kunnen we stellen dat Vlaanderen op het vlak van sociaal kapitaal tot de middenmoot van Europese landen behoort. De discriminatie is zeker nog niet overwonnen voor de groep van personen met een handicap, laaggeschoolden, ouderen en allochtonen. De

positie van de vrouw is de voorbije jaren sterk verbeterd. Om na te gaan of Vlaanderen een open solidaire en verdraagzame samenleving is, dient nog een indicator ontwikkeld te worden.

Een competitieve en duurzame economie

DOELSTELLING 3: INTERNATIONALISERING

Vlaanderen herwint tegen 2020 zijn in de afgelopen tien jaar verloren marktaandeel in de wereldeconomie en exploreert in veel sterkere mate dan vandaag onbenut potentieel op het vlak van internationalisatie (zowel in goederen als in diensten).

Het aantal buitenlandse directe investeringen in het Vlaams Gewest neemt toe, evenals het ermee gepaard gaande investeringsbedrag.

Tegen 2020 neemt het aantal exporterende bedrijven toe, het aantal exporterende KMO's verdubbelt (tegenover 2007).

Het aandeel van de totale Vlaamse uitvoer naar snelgroeiende markten groeit tegen 2020 tot 10%.

De proef op de som voor het concurrentievermogen, is de evolutie van de marktaandelen in de export van belangrijke economische machten. Het Vlaamse Gewest heeft slechts een beperkt marktaandeel in de handel van de groei landen zoals de BRIC (1,13%) en de Aziatische Tijgers (0,43%). Dit aandeel slinkt nog omdat Vlaanderen niet kan concurreren tegen andere grootmachten en omdat de groei landen zelf meer onderling handel gaan drijven. Het marktaandeel in de nieuwe EU-lidstaten kent een lichte winst (2,25%) evenals in de N11 (0,75%). Het marktaandeel in de handelsbalans van Japan en Noord-Amerika was klein en daalt nog verder.

Het belang van de nieuwe groei landen weerspiegelt zich in de samenstelling van de Vlaamse uitvoerstructuur. Hoewel het marktaandeel slinkt, stellen we vast dat Vlaanderen steeds meer uitvoert naar de BRIC-landen (5,6%-vooral plantaardige textielvezels en edelstenen), de Next 11 (3%) en de 12 nieuwe lidstaten (5%). Enkel de Aziatische Tijgers werden minder aantrekkelijk als uitvoerbestemming (1,5%). De Vlaamse uitvoer naar de hierboven vermelde nieuwe economieën is meer dan 10% van de Vlaamse goederenuitvoer. De Europese Unie blijft nog steeds veruit onze belangrijkste afzetmarkt (drie vierde van export), hoewel deze markt een minder sterk groeipotentieel heeft dan de opkomende economische groei landen (ind 3.1.1 en 3.1.2).

Vlaanderen voert vooral halffabricaten uit. Slechts 6% van de uitvoer zijn high-techgoederen en de trend is zelfs negatief. Internationaal bekeken is dit een zwakke score (ind 3.1.3).

Opmerkelijke vaststelling is dat het aantal exporterende bedrijven de voorbije jaren daalde, sinds 2006 is er een stagnatie en zelfs een licht positieve ombuiging van de trend (ind 3.3, geen afzonderlijke data over KMO).

Omgekeerd vinden buitenlanders Vlaanderen nog wel aantrekkelijk als investeringregio. Sinds 2006 zitten het aantal buitenlandse investeringsprojecten in de lift, het investeringsbedrag fluctueert in functie van de projecten. De VS zijn nog altijd de grootste investeerders in Vlaanderen, vooral in ICT en logistiek&transportbranches (ind 3.2).

De meting van de investeringen zou beter kunnen (kijken naar de daadwerkelijke aandeelhoudersstructuur van actieve bedrijven in Vlaanderen). Dit is een te ontwikkelen project.

Samengevat is er nog werk aan de winkel opdat Vlaanderen actiever opkomende markten aanboort en de export diversifieert met een groter aandeel high-tech en andere goederen met hoge toegevoegde waarde.

DOELSTELLING 4: INNOVATIE

Vanuit het oogpunt van economische en maatschappelijke valorisatie besteedt Vlaanderen tegen 2014 3% van zijn BBP aan O&O. Het aandeel groeit verder na 2014.

Dat uit zich in een verdubbeling (vanaf 2007) van de omzet uit nieuwe of verbeterde producten en diensten, een hogere vertegenwoordiging van de speerpunt domeinen zoals ICT en gezondheidszorg, logistiek en een slim elektriciteitsnetwerk en een hoger aandeel werkende in kennisintensieve sectoren tot op een gelijk niveau als de Europese topregio's.

Ook het aantal patentaanvragen stijgt jaar op jaar. Innovatie wordt meer en beter verspreid over alle sectoren, bedrijfstypes en maatschappelijke geledingen, mede met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.

De overheidsteun voor eco-innovatie staat tegen 2020 op het niveau van de top vijf van de Europese regio's.

Om zijn economie te vernieuwen en in stand te houden in een concurrentiële omgeving, moet volgens het Pact continu geïnvesteerd worden in onderzoek en ontwikkeling. De totale uitgaven van alle actoren (overheid, bedrijven, onderzoekscentra, non profit-organisaties) aan O&O bedroegen 2,03% van het BBP op gewestniveau en 2,06% op gemeenschapsniveau (meest recente cijfer van 2007). Na een stijging tot 2001, stellen we nadien een licht dalende of stagnerende trend vast. De streefnorm van 3% van BBP is dus nog niet in zicht. Vooral de O&O investeringen van de bedrijven vertoont sinds 2005 een dalende trend, het aandeel van de overheid steeg tussen 1995 en 2005 en stagneert nadien. De bedrijven halen 70% van de tussennorm van 2% en de overheid 63% van de tussennorm van 1% (ind 4.1).

Ongeveer één op twee bedrijven (56%) kan als innovatieve onderneming bestempeld worden. Vlaanderen scoort hiermee goed in internationaal verband: 2e plaats t.o.v. EU-27 landen. We behouden deze sterke positie zowel voor industrie als voor de dienstensector. We zijn eveneens bijna koploper voor het aandeel innovatieve bedrijven bij kleine bedrijven tot 49 werknemers (2^e plaats) en voor middelgrote bedrijven. Onze grote bedrijven staan op de 7^e plaats.

Het grootste aandeel innoverende bedrijven vinden we nog steeds bij de industrie (64%) en bij grote bedrijven (82%). Het aandeel innoverende bedrijven is sinds 2001 vrij stabiel gebleven in alle sectoren en in alle bedrijfsgrootten. Overal stellen we een verschuiving vast van bedrijven die niet innoveren naar bedrijven die beperkt innoveren. De groep bedrijven die veel innoveren daalt in 2007 t.o.v. vorig waarnemingspunt (2004) en dit bij industrie, diensten en bouw; bij kleine, middelgrote en grote bedrijven (ind 4.31 en 4.3.2)

Het aandeel werkende personen in mediumhoogtechnologische industrie en in kennisintensieve diensten schommelt rond de 11%. Vlaanderen scoort hiermee steeds 1 à 2% beter dan het EU-27 gemiddelde. Vlaanderen handhaaft zijn internationale positie sinds 1995. Er bestaan grote verschillen tussen de Europese lidstaten. Vlaanderen neemt de 7e plaats in t.o.v. de 16 kennisintensieve benchmarkregio's (ind 4.2.2). Dit aandeel is vrij stabiel terwijl het volgens de doelstelling zou moeten stijgen.

Een verdubbeling van de omzet uit nieuwe en verbeterde producten en diensten zit er voorlopig niet in. We stellen trouwens de jongste jaren een stagnatie vast (ind 4.2.1).

Het resultaat van de innovatie-inspanningen zou zich moeten vertalen in het aanvragen van patenten en octrooien op nieuwe producten en werkprocessen. Er treedt een significante toename op van alle soorten van octrooien. Vlaanderen bekleedt 8^e plaats voor EPO aanvragen t.a.v. de referentielanden, een 11^e plaats voor USPTO octrooien en PCT aanvragen. De EPO en PCT-aanvragen vertonen een stijgende lijn, het aantal USPTO aanvragen per miljoen inwoners daalt sinds 2001 (ind 4.3).

Samengevat kunnen we stellen dat de O&O inspanningen van alle actoren moet geïntensifieerd worden om de Barcelona-streefnormen te halen. De doorwerking van de O&O investeringen naar economische baten blijft voorlopig beperkt, zeker naar de dienstensector toe. Het hoog opgeleide personeel dat werk vindt in de innovatieve sectoren blijft een troef maar het aandeel stagneert in plaats van de verwachte stijging.

DOELSTELLING 5: ONDERNEMERSCHAP

Tegen 2020 kent Vlaanderen een sterke ondernemerscultuur, stijgt het ondernemerschap en de waardering ervoor aanzienlijk, alsook het aantal ondernemingen in het Vlaamse Gewest zodat we even goed scoren als de top vijf van de Europese regio's. Jonge starters worden aangemoedigd, zodat de oprichtingsratio stijgt. Het ondernemerschap bij vrouwen, allochtonen en ouderen neemt toe tot een niveau dat evenredig is met hun aanwezigheid in de maatschappij.

In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen.

In Vlaanderen zullen er belangrijke planningsinspanningen moeten gebeuren om de langetermijnvraag naar bedrijven te kunnen invullen. De ruimte die hiervoor nodig is, zal wetenschappelijk bepaald worden in het kader van RSV-2020. Een economisch activeringsbeleid en de filosofie van de ijzeren voorraad dienen tegen 2020 het aantal effectief bruikbare bedrijventerreinen te verhogen tot minimaal 95% van het totale aantal bestemde bedrijventerreinen.

In 2020 heeft Vlaanderen een performante landbouw die de vergelijking met Europese landbouweconomische topregio's kan doorstaan. Tegen 2020 zal in Vlaanderen het landbouwareaal uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen juridisch verankerd zijn met het oog op rechtszekerheid inzake exploitatie.

Er was de voorbije jaren een lichte stijging van het aantal opgerichte firma's en eenmanszaken in verhouding tot het aantal bij de aanvang van het jaar. De oprichtingsratio krijgt in 2008 een deuk tengevolge van de economische crisis (ind 5.1.3). Dankzij het feit dat het aantal sluitingen de voorbije jaren constant bleef, op uitzondering van het crisisjaar 2008, noteerden we in het Vlaamse Gewest een licht positief saldo of netto-aangroei van het aantal ondernemingen (ind 5.1.4). Op 1 januari 2009 telden we 538.000 bedrijven, ook het aantal zelfstandigen neemt in aantal toe en bedraagt nu 572.800 (ind 5.2).

In 2008 was 2,8% van de beroepsbevolking tussen 18 en 64j een zelfstandige met personeel. Dit aandeel stijgt niet over de jaren heen. Het eerder zwakke aandeel in Vlaanderen is niettemin vergelijkbaar met het EU-gemiddelde en de situatie in de buurlanden (ind 5.1.1). Bij de niet-loontrekkenden zijn vrouwen en ouderen minder vertegenwoordigd dan hun aandeel in de bevolking (36,1 versus 51% en 32,3 versus 43,2%). Bij de oudere zelfstandigen vermindert deze kloof, bij de vrouwen niet (ind 5.1.2).

Vlaanderen kent een performante landbouw als we kijken naar de netto toegevoegde waarde per bedrijf en per voltijdse arbeidskracht. We staan in de top vijf van EU-27 en halen hiermee de streefnorm (ind 5.4).

Samengevat kunnen we stellen dat het aantal bedrijven netto blijft toenemen. Het aandeel zelfstandigen nam de jongste jaren terug af, maar hun aandeel in de beroepsbevolking is wel vergelijkbaar met het Europese gemiddelde. Vooral het ondernemerschap bij vrouwen moet aandacht krijgen. Het is bang afwachten wat de effecten van de economische crisis zullen zijn.

De landbouw is ook internationaal vergeleken een performante sector.

DOELSTELLING 6: LOGISTIEK EN INFRASTRUCTUUR

De economische poorten zijn vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Hiermee realiseren we minder dan 5% verliesuren (op het totaal aantal gereden voertuiguren) op de hoofdwegen en beperken de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer. Hiertoe worden de missing links in het transportnetwerk (op de weg, water en het spoor) van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen weggewerkt. De vervoersstromen worden in 2020 dynamisch beheerd teneinde de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken. Om de logistieke activiteiten maximaal te valoriseren, trekken we logistieke spelers aan die ten volle toegevoegde waarde en werkgelegenheid creëren.

Voor de economie is het belangrijk dat onze belangrijke economische poorten vlot bereikbaar zijn. Het dichtslippen van onze wegen wordt problematisch. In 2009 stonden de automobilisten bijna 4 miljoen uren in de file op de Vlaamse hoofdwegen. 5% van de gereden uren zijn aldus 'verliesuren' maar we moeten opletten voor fouten in de meetinfrastructuur. De bedoeling is om onder deze drempel te geraken. Het is duidelijk dat de problemen geconcentreerd zitten rond de grootsteden (ind 6.2.1). De aanpak van de missing links in het transportnetwerk vereisen over het algemeen grote infrastructuurwerken. De uitvoering ervan is een proces dat meerdere jaren in beslag kan nemen. De fase van ontwikkeling van de verschillende projecten varieert van nog volledig te ontwikkelen tot al in uitvoering (ind 6.3).

Logistiek is niet alleen een voorwaarde voor de economische ontwikkeling, het is ook een economische sector op zich. Het aandeel van de logistieke sector in de Vlaamse tewerkstelling en de bruto toegevoegde waarde is vrij stabiel (6%) over de jaren heen. In verhouding tot het aantal verreden tonkilometer daalt de werkgelegenheid. De toegevoegde waarde per miljard tonkilometer kent wel een stijgende lijn wat kan wijzen op het aantrekken van logistieke spelers met een hoge(re) toegevoegde waarde (ind 6.5).

Al dit verkeer heeft ook impact op het milieu. Het verstrengen van de Europese emissienormen voor nieuwe voertuigen en brandstoffen resulteerde gelukkig in een daling van de uitstoot van NO_x , NMVOS en $\text{PM}_{2,5}$, zowel voor personen- als goederenvervoer. De broeikasgasemissies daalden voorzichtig bij het personenvervoer, maar bij het (sterker) groeiende vrachtvervoer is er een stijgende trend (ind 6.2.2).

Samengevat kunnen we stellen dat de verkeerscongestie vooral problematisch is rond de economische knooppunten. De aangekondigde plannen voor aanpassing van infrastructuur en beheer zijn nog onvoldoende gerealiseerd om meetbaar positieve effecten te kunnen hebben op de verkeerscongestie. Er zijn positieve effecten te noteren voor de creatie toegevoegde waarde van de logistieke sector (nog niet van tewerkstelling). De milieueffecten van het transport evolueren gunstig, met uitzondering voor de emissies van broeikasgassen die constant blijven.

DOELSTELLING 7: ENERGIE

Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.

Hiertoe worden enerzijds efficiëntiewinsten geboekt om de elektriciteitsvraag te beperken. Daardoor en in overeenstemming met de Europees aangegane verbintenissen, is tegen 2020 de energie-efficiëntie gestegen, en dienovereenkomstig het (relatieve) energiegebruik gedaald. Zodoende is de CO₂-emissie tegen 2020 gedaald overeenkomstig de Europese aangegane verbintenissen.

Anderzijds wordt de productiecapaciteit voor elektriciteit uitgebreid tegen 2020, o.a. door het betrekken van voldoende spelers, waarbij het aandeel elektriciteit geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK aanzienlijk stijgt, zoals in Vlaanderen vereist zal zijn in uitvoering van de Europese richtlijn hernieuwbare energie.

Het elektriciteitsnet wordt tegen 2020 omgevormd tot een internationaal goed geïnterconnecteerd en slim net waarop decentrale productie-eenheden en nieuwe toepassingen kunnen worden gekoppeld.

Vlaanderen is voor ongeveer 95% van zijn energievoorziening afhankelijk van invoer. Dit aandeel daalt licht sinds 1995 (ind 7.1). Bovendien zijn we voor de levering in grote mate afhankelijk van enkele grote marktspelers. De drie grootste elektriciteitsleveranciers in termen van volume (GDF-Suez, SPE en Nuon) leveren samen 89,4% van alle elektriciteit aan eindafnemers op het distributienet in Vlaanderen. Voor aardgas zijn de drie grootste leveranciers in termen van volume GDF-Suez, Distrigas en SPE. Samen leveren ze 88,3% van het totale volume aardgas aan de eindafnemers (ind 7.3.2).

Het aandeel van de lokale energieproductie in de totale Vlaamse energievraag bedroeg in 2008 32,7% (ind 7.1).

Sinds 2005 kent de groenestroomproductie in Vlaanderen een sterke groei. De groenestroomproductie gebeurde in 2008 voornamelijk op basis van biomassa, biogas en de organische fractie van het restafval. De groenestroomproductie komt momenteel overeen met 3,3% van het bruto elektriciteitsverbruik. Alle WKK-installaties samen produceerden in 2008 voor 9.490 GWh elektriciteit of 16% van het bruto-elektriciteitsverbruik. Tegen 2010 zou een kwart van de elektriciteit milieuvriendelijk moeten worden opgewekt: 6% uit groene stroom en 19% uit warmtekrachtkoppeling. Het aandeel van alle vormen van hernieuwbare energieproductie in Vlaanderen ten overstaan van haar finaal energieverbruik bedroeg in 2008 2,4%. Tegen 2020 moeten we in België tot 13% komen (volgens definities van richtlijn 2009/28/EG) (ind 7.3.3). De precieze Vlaamse doelstelling voor 2020 maakt het voorwerp uit van onderhandelingen met de andere gewesten en de federale overheid.

De bedoeling is om het energieverbruik in alle sectoren te beperken en te ontkoppelen van de groei van de economische productie. Dit opzet is gelukt. De energie-intensiteit ligt in 2008 9% onder het niveau van 1990 (ind 7.2).

Er moeten nog heel wat nieuwe indicatoren ontwikkeld worden over het efficiënt functioneren van de marktwerking en van de productie van gas en elektriciteit.

Vlaanderen wordt energie-efficiënter maar het blijft door zijn relatief hoog verbruik in een zwakke positie staan omwille van de grote afhankelijkheid van de invoer en distributie via enkele grote verdelers en door het nog te beperkte aandeel van productie en gebruik van hernieuwbare energie.

DOELSTELLING 8: ECO-EFFICIENTIE

Een verdere ontkoppeling van economische groei en het geheel van emissies en afvalproductie is in 2020 gerealiseerd door een gestaag stijgende materiaal- en energie-efficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren.

De plaatsing van dak- of zoldervloerisolatie, de vervanging van enkel glas en inefficiënte verwarmingsinstallaties en innovaties in de sector zorgen er tegen 2020 onder andere voor dat het energiegebruik van het gebouwenpark aanzienlijk daalt. Tegen 2020 beantwoorden nieuwbouwwoningen aan de optimale energieprestatienorm.

Vlaanderen slaagt er in 2020 in om het potentieel aan economische activiteiten en werkgelegenheid dat uit deze beleidsopties voortvloeit, in het bijzonder ook in de hernieuwbare energiesector, zoveel mogelijk te realiseren.

Om materiaal- en energie-efficiëntie te realiseren in de verschillende maatschappelijke sectoren is een ontkoppeling nodig tussen enerzijds de economische groei en anderzijds het energieverbruik, de emissies en de afvalproductie.

De groei van de DMI volgt in Vlaanderen min of meer de economische groei waardoor nog geen sprake is van een ontkoppeling. De Eigen Materiaal Consumptie (EMC) is een proxy voor de milieudruk die veroorzaakt wordt door de materialen die in de eigen economie gebruikt worden. Tussen de Eigen Materialen Consumptie (EMC) en het BBP was er wel tot 2002 een ontkoppeling vast te stellen, die daarna stagneerde. Er was tussen 1995 en 2004 ook een daling met 11% van de EMC per persoon en was laag in vergelijking met andere EU-15 lidstaten (ind 8.1).

Voor verschillende emissies en voor afvalproductie stellen we een verbetering vast van de eco-efficiëntie in de Vlaamse economie maar in verschillende mate en met verschillend keerpunt. Bij de huishoudens noteren we een lichte daling van het restafval en van emissie van broeikasgassen afkomstig van de gebouwenverwarming. De industrie produceert steeds meer goederen, terwijl haar milieudruk, materiaal- en energiegebruik steeds kleiner wordt. De milieudruk van de landbouw neemt eveneens af, met uitzondering voor erosie. Voor de sector transport blijft vooral de emissie van broeikasgassen problematisch (ind 8.1).

Zowel voor de huishoudens als de dienstensector is niet echt een daling van de energienoden vast te stellen (ind 8.2). Om het energieverbruik bij woningen nog meer te doen dalen, wordt aan nieuwbouwwoningen een energieprestatienorm opgelegd. Midden 2009 voldeed slechts 0,26% van de nieuwbouwwoningen niet aan deze E-peileis. Op 1 januari 2010 werd de E-peileis voor nieuwbouwwoningen verstrengd van E100 naar E80

Samengevat kunnen we stellen dat er voor heel wat milieuparameters (emissies en geproduceerd afval) een loskoppeling is van de groei van de economie. Dit evenwicht is nog precair en recent van datum. Voor de transportsector en het gebouwenpark zijn er nog inspanningen nodig, vooral wat betreft energiegebruik en de emissies van broeikasgassen.

Meer mensen aan de slag, in meer werkbare jobs en in gemiddeld langere loopbanen.

DOELSTELLING 9: WERKZAAMHEID

De globale werkzaamheidgraad stijgt tot minstens 70% in 2020, dankzij een gemiddelde jaarlijkse groei van minstens een 0,5 procentpunt.

De werkzaamheidgraad van vrouwen blijft verder stijgen. Voor kansengroepen (allochtonen, personen met een arbeidshandicap en 50+) verdubbelt de gemiddelde jaarlijkse groei tot minstens 1 procentpunt. De Europese doelstelling voor 55+ (werkzaamheidgraad van 50%) komt daarmee in zicht.

De globale werkzaamheidgraad stijgt langzaam sinds 2003. Twee op de drie Vlamingen tussen 15 en 64 jaar is aan de slag (66,5%). De Lissabon-streefnorm is nog niet direct in zicht (70%) (ind 9.1). De werkzaamheid van personen met niet-Europese nationaliteit is de jongste jaren toegenomen maar de kloof blijft wel groot (23pp). De arbeidsmarktdeelnemers van personen met een handicap werd tot 2007 sporadisch gemeten en bedroeg toen 42,2% (ind 9.2.1). De werkzaamheid bij de 55-59-jarigen groeide de laatste jaren flink aan tot 51,3% in 2008; bij de 60-64-jarigen was dit een pak minder en werkt in 2008 nog nauwelijks 1 op 6. Samen halen de 55-plussers zo een werkzaamheidgraad van 34,3% in 2008 wat nog ver af van de streefnorm van 50% (ind 9.2.2). De arbeidsdeelnemers van vrouwen stijgt jaar op jaar en behaalt in 2008 (60,8%) het beoogde niveau van 60% (ind 9.2.3). De positie van de laaggeschoolden op de arbeidsmarkt evolueert lichtjes positief (53,3% in 2008) (ind 9.2.4). In de leeftijdsgroep van 25-49 jaar speelt de gezinssituatie een rol. De werkzaamheidgraad neemt af bij gezinnen met 3 kinderen en meer, vooral bij de vrouwen (ind 10.4.5)

Er blijft nog een afstand te overbruggen tegenover de streefnormen op het gebied van werkzaamheid en gevreesd wordt dat de economische crisis dit proces zal vertragen (HERMREG-projecties).

De verklaring is vooral te zoeken bij de trage aangroei van de werkzaamheidsgroei bij de onderliggende kansengroepen van personen met een handicap, allochtonen en vooral bij de oudere werknemers (60-64 jaar).

DOELSTELLING 10: WERKBAARHEID

Zowel de werkbaarheid van werknemers als van zelfstandigen groeit jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt. De werkbaarheidsgraad verhoogt voor werknemers daardoor tot minstens 60% in 2020, en komt voor zelfstandigen in 2020 zo dicht mogelijk bij 55%.

Dit impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans) hogere groeicijfers gescoord worden.

Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.

Tussen 2004 en 2007 steeg de werkbaarheidgraad van de loontrekkenden met 1,8 procentpunt tot 54,1%. De nulmeting voor de zelfstandigen in 2007 toont aan dat 47,7% onder hen aangeeft over een kwaliteitsvolle job te beschikken op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé balans (ind 10.2).

Op elk van deze vier werkbaarheidsdimensies werd tussen 2004 en 2007 een lichte vooruitgang geboekt bij de werknemers. Bij hen worden de minste problemen gesignaleerd op het vlak van werk-privé evenwicht. Dit is niet het geval bij de zelfstandigen waar bijna één op drie moeilijkheden ondervindt met de combinatie privé-werk. De meeste problemen worden gemeld op het gebied van psychische vermoeidheid en dit zowel bij zelfstandigen als bij werknemers.

De werkbaarheidgraad voor vrouwen, kansengroepen en mensen met bijzondere gezinssituaties wijkt wel af van de globale werkbaarheid bij zelfstandigen en werknemers. Zowel voor de vrouwen als voor de laaggeschoolden en personen met een handicap ligt de werkbaarheidgraad lager dan globaal genomen het geval is. Bij de 55-plussers is dat net het omgekeerde (ind 10.4.2).

Er valt wat verscheidenheid te noteren als er rekening gehouden wordt met de gezinspositie van werknemers en zelfstandigen. In vergelijking met 2004 is er voor de meeste werkbaarheidsdimensies een lichte verbetering opgetreden voor het gros van de werknemers, ongeacht hun gezinssituatie. Bij de zelfstandigen met een partner en kinderen lijkt de combinatie werk-privé dan weer voor het meeste problemen te zorgen anno 2007.

Samen gevat kunnen we stellen dat de werkbaarheid globaal gezien matig goed is en in positieve richting evolueert. Er zijn echter grote verschillen volgens statuut (minder goed bij zelfstandigen) en volgens socio-economische kenmerken (minder goed bij laaggeschoolden, personen met handicap) van de beroepsbevolking.

DOELSTELLING 11: TALENT

In 2020 is Vlaanderen verder uitgegroeid tot een lerende samenleving; zoveel mogelijk kinderen en volwassenen moeten het best mogelijke onderwijs en de best mogelijke vorming genieten.

Het aantal kort geschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat 1) meer jongeren het secundair onderwijs afwerken, 2) meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in het hoger onderwijs, 3) meer mensen deelnemen aan levenslang leren en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd).

Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het secundair onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.

In 2020 zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren. Een lerende samenleving in 2020 erkent competenties, waar en hoe ze ook verworven zijn.

Het aandeel kortgeschoolden (max.LSO) bij de bevolking op beroepsactieve leeftijd daalt en bedroeg 31,1% in 2008. Het aandeel kortgeschoolden op de arbeidsmarkt bedroeg 21%. Dit aandeel moet de komende tien jaar halveren (ind 11.2.1).

Om dit doel te bereiken moet onder meer de ongekwalificeerde uitstroom van schoolverlaters tegen 2020 halveren. In 2008 hadden 8,5% van de 18-24jarigen geen diploma Lager SO (op basis van EAK) en volgden geen verdere opleiding (ind 11.3.1). Daarmee presteert Vlaanderen al beter dan de Lissabonnorm (10%) maar het moet nog verminderen (halveren!). Ook het aandeel 22-jarigen dat niet beschikt over een diploma van het hoger SO (op basis van administratieve data) moet naar omlaag, maar de trend is hier licht stijgend. In 2006 bedroeg het aandeel nog 14,1%.

Leerlingen die schoolse achterstand oplopen tot twee jaar en meer vormen een risicogroep voor ongekwalificeerde uitstroom. Ongeveer 7% van de leerlingen in het gewoon secundair onderwijs hebben twee jaar vertraging of meer. Dit aandeel blijft de voorbije jaren stabiel. In de beroeps- en technische richtingen ligt het aandeel zittenblijvers veel hoger (ind 11.3.4). Om de slaagcijfers te verbeteren wil de overheid de kansengroepen extra ondersteunen. Hun aandeel wordt weergegeven in de leerlingenkenmerken gelijkekansen (GOK). Het aandeel leerlingen wier gezinstaal verschilt van de onderwijstaal (Nederlands) bedraagt in het basisonderwijs 13% en in het secundair onderwijs 9%. 22% van de leerlingen in de basisschool hebben een laagopgeleide moeder, in het secundair onderwijs is dat 26%. In het secundair onderwijs ontvangt één op vijf leerlingen (21%) een schooltoelage (ind 11.3.5).

Het aandeel jongeren dat doorstroomt naar het hoger onderwijs stijgt licht. Ruim één op drie (35,5%) van de 20-29 jarigen behaalden in 2008 een diploma hoger onderwijs (ind 11.3.3).

Het aandeel personen op beroepsactieve leeftijd dat nog opleidingen volgt, moet tegen 2020 15% bedragen. Er is dus nog een hele weg af te leggen als we weten dat dit aandeel in 2008 enkel 7,6% bedraagt (dus verdubbelen!) en sinds 2004 een licht dalende trend vertoont (ind 11.2.).

Het Pact wenst eveneens een bredere verspreiding van het strategisch competentiebeleid binnen de ondernemingen. In 2007 voerden 42,1% van de ondernemingen een competentiebeleid in hun bedrijf (ind 11.4.1). Nog geen één op drie werknemers heeft het voorbije jaar één of meer formele opleidingen gevolgd, in grote ondernemingen ligt dit aandeel veel hoger (52%) maar in KMO's met minder dan 10 werknemers is dit bijna onbestaande. Bedrijven investeren gemiddeld 1% van hun loonkosten aan opleiding, nog ver af van het streefdoel van 1,9%. Er zijn grote verschillen per sector: enkel energie- en watersector en de financiële sector besteden ongeveer 2% aan opleiding van hun werknemers (ind 11.4.2).

In 2007, het eerste volledige jaar waarop ervaringsbewijzen werden uitgereikt, werden er 240 geregistreerd, in 2008 nog eens 479 en in 2009 zijn er 990 bijgekomen voor in totaal 29 soorten beroepen.

Vlaanderen heeft een goede reputatie voor de kwaliteit van zijn onderwijs maar er zijn nog te grote extremen tussen de top en de basis. Nog teveel jongeren halen onvoldoende kwalificatie voor doorstroming naar hoger onderwijs of naar de arbeidsmarkt. Het levenslang leren is onvoldoende aanwezig.

Levenskwaliteit van hoog niveau.

DOELSTELLING 12: ZORG

In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.

Bij de organisatie van het volledige hulp- en zorgcontinuüm staan in 2020 efficiëntie, effectiviteit en daardoor de kwaliteit vanuit het oogpunt van de gebruiker centraal.

Eerstelijnszorg en thuiszorg zijn in 2020 versterkt. Het ontstaan van groepspraktijken wordt gestimuleerd.

In de gehandicaptensector, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg is er in 2020 voldoende aanbod gecreëerd. Voor minstens de helft van de kinderen tot 3 jaar worden in 2020 formele en kwaliteitsvolle vormen van kinderopvang aangeboden.

De vergrijzing van de bevolking doet de nood aan residentiële opvang toenemen. In feite kunnen de continue investeringen in deze sector de vraag niet volgen: de realisatiegraad van de rusthuisbedden neemt zelfs af t.o.v. de programmatiecijfers (realisatiegraad van 77% in 2009), deze van de serviceflats gaat licht vooruit (ind 12.1.1).

Het aantal personen met een dringende zorgvraag in de gehandicaptensector stijgt terwijl bij een sluitend aanbod er niemand met een dringende vraag op de lijst Centrale Registratie Zorg zou mogen staan (ind 12.1.2).

Voor Bijzondere Jeugdzorg wordt een uniform systeem van capaciteitsbeheer ontwikkeld (cijfers vanaf 2010). Voor de geestelijke gezondheidszorg worden de patiënten geconfronteerd met relatief lange wachttijden tussen de aanmelding en de intakegesprekken en behandeling (in 2008 respectievelijk 33 en 38 dagen) maar het goede nieuws is dat deze wachttijden beginnen af te nemen (ind 12.1.3).

Het Pact wil dat de helft van de kinderen onder drie jaar kunnen opgevangen worden in kwaliteitsvolle kinderopvang: in 2008 waren er 360 plaatsen beschikbaar per 1000 jonge kinderen. Dit aandeel stijgt jaar op jaar (ind 12.6). Het is belangrijk dat jonge kinderen in de eerste drie levensjaren goed opgevolgd worden zodat er preventief kan worden opgetreden. Kind en Gezin wil dat alle kinderen in de eerst drie levensmaanden minstens twee huisbezoeken krijgen van een regioverpleegkundige. Daarenboven voorziet het programma in 6 consulten op het consultatiebureau in het eerste levensjaar. Het aandeel kinderen van 0 tot 3 maanden met 2 huisbezoeken neemt af sinds de eeuwwisseling (73,3% in 2008); het aandeel kinderen in het eerste levensjaar met minstens 3 consulten (85,3%) gaat in stijgende lijn (ind 12.1.5).

Het aandeel van de huishoudens dat geholpen wordt door diensten voor gezinshulp stijgt (3,2% in 2008) (ind 12.3).

Er is een ruim en gevarieerd aanbod aan gezondheidsvoorzieningen en zorg maar dit is niet voor iedereen toegankelijk. Zo moest in 2004 (meest recente cijfer) 5,3% van alle gezinnen medische consultatie uitstellen om financiële redenen (ind 12.1.4).

In 2010 laat WVG onderzoek uitvoeren om de bestaande leemtes aan indicatoren in te vullen.

Samengevat kunnen we in het algemeen stellen dat de gebruikers van de welzijns- en gezondheidsvoorzieningen gebruik kunnen maken van een gevarieerd aanbod dat weliswaar tot op heden onvoldoende tegemoet komt aan de zorgvragen.

DOELSTELLING 13: ARMOEDE

In 2020 ligt het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag in vergelijking met de best presterende EU27 landen. Dit houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin ongeacht de samenstelling minstens een inkomen heeft dat de Europese armoededrempel bereikt.

In 2020 is er een duidelijk verschil merkbaar van een intensieve bestrijding van de armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen. Die inspanningen resulteren onder meer in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door halvering t.a.v. 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort onder andere door de creatie van minstens 43.000 bijkomende sociale huurwoningen zoals bepaald in het decreet Grond- en Pandenbeleid.

In 2007 leefde goed één op acht personen in Vlaanderen (13,4%) in een gezin dat moest rondkomen met een inkomen onder de regionale armoededrempel (= 60% van het mediaaninkomen van het Vlaamse Gewest) (ind 13.1.2). Dat komt overeen met ongeveer 810.000 personen. De laatste jaren blijft het aandeel personen onder de armoededrempel vrij stabiel. Van een duidelijke afname is dus voorlopig geen sprake. Vlaanderen neemt hiermee voorlopig een 9de plaats in op de EU27-ranking (ind 13.1.1). Vlaanderen gaat vooruit in de ranking.

Inzake inkomensverdeling scoort Vlaanderen behoorlijk goed in vergelijking met de EU27-lidstaten (gini-coëfficient: ind 13.3).

In 2008 vond 7,6% van het totale aantal geboorten in Vlaanderen plaats in kansarme gezinnen waarvan de ouders een aantal van de volgende kenmerken cumuleren: over een laag inkomen beschikken, een lage opleiding hebben, weinig stimulerend optreden t.a.v. hun kinderen, een zwakke arbeidssituatie en een slechte huisvesting kennen of geconfronteerd worden met gezondheidsproblemen binnen het gezin. Dit aandeel stijgt nog jaar op jaar in plaats van te dalen (ind 13.4.2).

De inspanningen op het gebied van onderwijs moeten onder meer leiden tot een betere leesvaardigheid van de bevolking, te beginnen bij de jongeren: het aandeel jongeren van 15 jaar met een laag niveau van geletterdheid steeg nog de voorbije jaren (tot 14% op basis van PISA-onderzoek) waardoor de streefnorm van 3% steeds verder af ligt. Bovendien scoren vooral allochtone jongeren nog slechter (ind 13.4.1).

Nog teveel mensen leven in een woning met gebrek aan klein comfort, twee of meer huisvestingsproblemen en/of gebrek aan ruimte: één op vier Vlamingen (24,8% in 2007) wordt hiermee geconfronteerd en dit aandeel stijgt nog in plaats van te dalen (halvering van 22,9% tegen 2020). Meer dan 4 op 10 alleenstaande ouders, allochtonen, gezinnen met kinderen waar niemand werkt en personen uit het laagste inkomensquintiel beschikken niet over een treffelijke huisvesting (ind 13.4.3). In 2007 waren er 143.195 sociale huurwoningen, hier moeten er 43.000 bijkomen tegen 2020 (ind 13.4.4).

Het armoedepercentage in Vlaanderen ligt internationaal vergeleken niet zo hoog, maar het streefdoel dat niemand onder armoedegrenzen leeft, is verre van bereikt. Op elk van de doelstellingen die focussen op een bepaald deelaspect van de armoedeproblematiek evolueert de situatie in de negatieve richting.

DOELSTELLING 14: MILIEU

Voor water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder scoort Vlaanderen in 2020 even goed als Europese economische topregio's.

De gestage afname van de druk op milieu en natuur maakt dat het aantal gezonde levensjaren dat verloren gaat als gevolg van milieuvervuiling significant daalt tegen 2020.

Het beleid focust in 2020 binnen de Europese context op belangrijke uitdagingen en risico's. Zo moeten de gekozen maatregelen leiden tot een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de voor Vlaanderen vastgestelde doelstellingen in het kader van de Europese klimaatwetgeving, een vermindering in 2020 van de gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof (PM10) met 25% t.a.v. 2007 waarbij alle Europese fijnstofnormen onverkort worden gerespecteerd.

Een significante daling van het potentieel ernstig gehinderden door geluidsoverlast door verkeer met 15% tegen 2020.

De meeste Vlaamse waterlopen hebben een goede ecologische toestand bereikt zodat het effectief mogelijk is dat ten laatste in 2021 voldaan is aan de kwaliteitsvereisten van de Kaderrichtlijn Water.

Om de gevolgen van de klimaatwijziging op vlak van o.a. waterhuishouding en biodiversiteit op te vangen, is in 2020 werk gemaakt van een heus adaptatiebeleid.

Vlaanderen wil in 2020 op het gebied van milieu even goed scoren als andere Europese economische topregio's maar er is weinig geweten over de milieuprestaties in andere regio's. De positie Vlaanderen is minder rooskleurig met betrekking tot totale verzurende emissies, broeikasgasemissies, concentratie nitraat in grondwater, blootstelling aan PM-10 concentratie en afvalwaterzuivering (ind 14.1).

Op het gebied van bodembescherming doet de Vlaamse overheid inspanningen: het aantal historisch verontreinigde terreinen waarvan de sanering is gestart, stijgt maar er blijft nog veel werk voor de boeg: slechts voor een derde van de 10.700 geregistreerde terreinen is de sanering gestart (ind 14.2).

Om te voldoen aan de Kyotodoelstellingen moeten de totale broeikasgasemissies in Vlaanderen tegen 2008-2012 5,2% lager liggen dan in 1990: tussen 1990 en 2007 daalde de emissies met 7,2%. Gezien de ETS cap voor de handelsperiode 2008-2012 vastligt, is enkel nog de uitstoot van de niet-ETS sectoren bepalend voor het realiseren van de Vlaamse Kyotodoelstelling (ind 14.3).

De jaargemiddelde Europese normen voor fijn stof worden gehaald in Vlaanderen maar de dagnormen worden nog op verschillende meetplaatsen overschreden. De evolutie van het wagenpark heeft een belangrijke invloed op de fijn stofconcentraties omwille van het grote aandeel dieselloertuigen (ind 14.3).

Het verkeer vormt ook een belangrijke bron van geluidshinder. Een derde van de Vlaamse bevolking wordt overdag blootgesteld aan geluidsdrumniveaus boven 65 dB(A) afkomstig van het wegverkeer en dit al enige jaren terwijl het streefdoel is om dit tegen 2020 te reduceren met 15% (ind 14.4).

Tegen 2021 moet voldaan zijn aan de kwaliteitsvereisten van de Kaderrichtlijn Water. In 2008 was het aandeel Vlaamse oppervlaktewaterlichamen in goede toestand zo goed als 0% (ind 14.5).

De inspanningen voor het milieu moeten winst leveren voor de gezondheid van de mens. Door de bundeling van meerdere milieufactoren verliest een Vlaming bij een levenslange blootstelling gemiddeld één gezond levensjaar (ind 14.2).

Er wordt nog gewerkt aan nieuwe indicatoren voor het opvolgen van het Vlaamse adaptatiebeleid.

Samengevat kunnen we stellen dat de kwaliteit van het milieu over langere periode beschouwd in de goede richting gaat. Internationaal vergeleken moet het nog beter. De kwaliteit van het oppervlaktewater, de geluidsoverlast door het verkeer en de fijn stofconcentraties (dagnormen) zijn kritische punten.

DOELSTELLING 15: NATUUR

Inzake biodiversiteit kan Vlaanderen in 2020 de vergelijking met de Europese economische topregio's aan.

Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.

Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.

Natuurbehoud en landschapszorg zorgen in 2020 voor bijkomende tewerkstelling.

Er bestaan meerdere Europees gevalideerde indexen die de biodiversiteit proberen in beeld te brengen. De situatie van landbouwvogels gaat in Vlaanderen en in Europa achteruit, deze van de bosvogels verbetert licht, de aanwezigheid van andere soorten blijft stabiel. De aanwezigheid van overwinterende watervogels ging sterk vooruit tot 2003, met nadien een lichte daling. De graslandvlinders kennen in Vlaanderen een wisselend verloop, ze staan in 2004 terug op het niveau van 1992 (ind 15.1).

In Vlaanderen bevindt drie kwart van de habitats van de habitatrichtlijn zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding. In de andere lidstaten is dat aandeel veel kleiner.

Ruimtelijke Ordening voerde een aantal bestemmingswijzigingen door: tussen 1994 en 2008 kwam er 14.600 ha groenbestemming bij. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen had hogere ambities (38.000 ha bijkomend natuurgebied en 10.000 ha bosuitbreiding). Dit betekent dat nog maar 30% van de vooropgestelde oppervlakte bijkomend natuurgebied en bosuitbreidinggebied uit het RSV werd gerealiseerd (ind 15.2).

De oppervlakte natuur onder effectief natuurbeheer overschrijdt eind 2008 40.000 hectare (ind 15.2) Er zijn voorlopig 16 stadsbosprojecten opgestart binnen de 57 (klein)stedelijke gebieden uit het RSV (ind 15.3).

Men is nog bezig met het opstellen van definitieve instandhoudingsdoelstellingen, zowel gewestelijke als per speciale beschermingszone (vogel- en habitatrichtlijngebieden) (ind 15.2). Er moeten ook nog nieuwe indicatoren ontwikkeld worden over druk op de open ruimte en de bosoppervlakte.

De biodiversiteit vertoont een eerder ongunstig beeld. De kwaliteit van de habitats behaalt voorlopig verre van de beoogde streefdoelen. Ook op gebied van bossen zijn noch naar bestemming noch naar beheer de streefdoelen in het zicht.

DOELSTELLING 16: MOBILITEIT

In 2020 heeft Vlaanderen een verkeers- en vervoersysteem dat tot de performantste van Europa behoort. Hiervoor wordt co-modaliteit ondersteund door een gericht locatiebeleid en door het STOP-principe als hoeksteen van het Vlaamse mobiliteitsbeleid toegepast, zodanig dat vanuit economisch, sociaal, ecologische en logistiek oogpunt de meest optimale modus wordt ingezet.

We zorgen dat we voldoen aan de milieudoelstellingen die andere Europese landen ook dienen te bereiken tegen 2020. Investerings in verkeers- en vervoerssystemen worden in 2020 beleidsmatig ondersteund door een sociaaleconomische evaluatie en van een Vlaamse bereikbaarheidsmonitor.

Tegen 2020 is Vlaanderen één van de beste Europese regio's op het gebied van verkeersveiligheid, zowel uitgedrukt in functie van het aantal doden en zwaar gewonde verkeerslachtoffers als per miljoen afgelegde kilometers en per miljoen inwoners. Ten opzichte van de objectieven in het Vlaamse verkeersveiligheidsplan, te realiseren tegen 2015, wordt een daling van 20% op de dodelijke slachtoffers en 25% op zwaar gewonde slachtoffers gerealiseerd tegen 2020.

Het aantal afgelegde kilometer per persoon in het woon-werkverkeer per auto wordt drastisch verlaagd. Onder meer thuiswerk wordt daarvoor gestimuleerd. Tegen 2020 zullen bovendien 40% van de woon-werkverplaatsingen gebeuren enerzijds door collectief vervoer waaronder het openbaar vervoer en anderzijds te voet en per fiets.

Bij het 'vrachtvervoer' blijft het vervoer over de weg (via vrachtwagens) de dominante modus (4/5 van totaal aantal tonkm). Er is bij het vrachtvervoer voorlopig geen sprake van een modale verschuiving (ind 16.2). Bij het 'woon-werkverkeer' kan er wel gesproken worden over een (voorzichtige) modale verschuiving naar meer openbaar vervoer. Met 30% zijn we nog vrij ver verwijderd van het streefcijfer om minstens 40% van de woon-werkverplaatsingen via collectief vervoer, te voet of per fiets te laten verlopen. De gemiddelde woon-werkafstand loopt niet verder op (ind 16.8).

Bij het personenvervoer is er sprake van een absolute ontkoppeling tussen de emissies enerzijds en de transportstromen anderzijds, voor wat het energieverbruik betreft is er een stagnatie. Bij het goederenvervoer is er voor energieverbruik en broeikasgassen een relatieve ontkoppeling met de transportstromen. Er is al wel een absolute ontkoppeling voor de emissies van ozonprecursoren, verzurende componenten en $PM_{2.5}$. Een vijfde van het Vlaamse personenwagenpark voldoet aan de Euro 4 norm. Het aantal nieuw ingeschreven personenwagens dat minder dan 115 g/km CO_2 uitstoot, neemt af terwijl voertuigen die meer uitstoten in het algemeen toenemen. De gemiddelde ecoscore van het totale personenwagenpark bedroeg 52 in 2007 (ind 16.1 en 16.3).

Voor wat het aantal verkeersdoden per miljoen inwoners en verkeersdoden per 10 miljard pkm betreft zit Vlaanderen op het Europees gemiddelde. In vergelijking met de economische topro regio's scoort Vlaanderen minder goed. Het aantal verkeersdoden en zwaar gewonden is sinds 2000 afgenomen maar na 2004 wordt de kloof ten aanzien van het streefcijfer van maximum 200 verkeersdoden en 1500 zwaargewonden niet verder gedicht.

Het vervoer over de weg is nog dominant aanwezig in het vervoer van personen en goederen en de omslag naar andere modi gaat traag. Dankzij inspanningen om de Europese richtlijnen te realiseren, verbeteren de milieuparameters en het gebruik van energie. Naar verkeersveiligheid zitten we Europees vergeleken in de middenmoot maar in absolute cijfers halen we de streefnormen niet.

DOELSTELLING 17: GEZONDHEIDSBEVORDERING

In 2020 scoort Vlaanderen op diverse aspecten van de levenskwaliteit bij de hoogste van Europa. Dat blijkt uit een hoog geluksgevoel bij de bevolking, een hoge globale tevredenheid met de eigen leefsituatie, de levensstandaard en langer leven in goede gezondheid.

Hiertoe voert Vlaanderen in 2020 een inclusief beleid dat transversaal doorheen de verschillende beleidsdomeinen wordt uitgebouwd, in het bijzonder in de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de bijzondere jeugdzorg.

Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.

Ruim 9 op 10 Vlamingen is tevreden tot zeer tevreden met hun leefsituatie. Hiermee staan we op de vijfde plaats in Europees verband na Denemarken, Nederland, Luxemburg en Zweden (ind 17.1.1). De Vlamingen zijn sinds jaren vooral tevreden over hun woning (veel in eigendom) en met de sociale contacten (ind 17.1.2).

Daarnaast hebben Vlamingen een hoge levensverwachting in goede gezondheid die Europees vergeleken goed scoort (ind 17.1.3). Nochtans kan het nog beter want bijna de helft van de overlijdens vóór de leeftijd van 75 jaar zou te vermijden zijn omwille van suboptimale gezondheidszorg of ongezonde leefgewoonten. We zitten nog ver af van de streefnorm van niet meer dan 35% vermijdbare sterfte (ind 17.3).

Om deze situatie te verbeteren werkt Vlaanderen aan zes gezondheidsdoelstellingen. Ze zet sterk in op preventie van borstkanker, doch slechts 1 op 2 vrouwen uit de doelgroep van 50-69 jaar neemt deel aan het bevolkingsonderzoek naar borstkanker (ind 17.3.2). De deelnamegraad stijgt stelselmatig. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen is verbeterd. Vlaanderen zit zelfs aan de Europese top met haar vaccinatiebeleid (ind 17.3.7). De doelstellingen m.b.t. roken, alcohol drinken en druggebruik zijn nog niet gehaald (ind 17.3.3). Het aantal sterfgevallen door ongevallen door het verkeer en in de privésfeer daalt sinds 1998 (referentiejaar). Zeker voor vrouwen is de doelstelling van een daling met 20% gehaald (ind 17.3.4). Nog te weinig mensen zijn voldoende fysiek actief, ook de eetgewoonten van de Vlamingen kunnen nog veel verbeterd worden met als gevolg dat slechts 6 op 10 Vlamingen een gezond gewicht (BMI) heeft (ind 17.3.5). Op het vlak van geestelijke gezondheidszorg stellen we een lichte daling van de sterfte door zelfdoding vast, vooral bij mannen. Zowel voor mannen als voor vrouwen wordt de doelstelling van 8% minder zelfdodingen gehaald (ind 17.3.6).

Vlamingen hebben een hoog geluksgevoel, de tevredenheid met de leefsituatie ligt internationaal vergeleken, hoog. De vermijdbare sterfte is nog niet tot het streefdoel teruggedrongen. De gezondheidsdoelstellingen met betrekking tot de vaccinatiegraad, het aantal zelfdodingen en ongevallen in de privésfeer (bij vrouwen) zijn gehaald. Dit is nog niet het geval voor de doelstellingen met betrekking tot roken, drinken en druggebruik, eetgewoonten en levensstijl.

Efficiënt en doeltreffend bestuur.

DOELSTELLING 18: OVERHEID

Een efficiënte en kwalitatieve overheid en regelgeving draagt in 2020 op structurele wijze bij tot het welzijn en de welvaart van de bevolking. Een efficiënte en kwaliteitsvolle overheid en regelgeving draagt in 2020 op structurele wijze bij tot het welzijn en de welvaart van de bevolking.

De overheden, elk op hun niveau, realiseren in 2020 substantiële efficiëntiewinsten, vergelijkbaar met de topregio's die een vergelijkbaar overheidsaanbod realiseren wat hen toelaat de kwaliteit van dienstverlening aan burgers en ondernemingen sterk te verbeteren.

De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie en de relatie tussen al deze dimensies van het overheidsingrijpen kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.

Als we de efficiëntie meten aan de hand van de vermindering van de administratieve last voor burgers, bedrijven en andere organisaties dan stellen we sinds de invoering van de compensatieregel in 2005 een afname van de administratieve lasten van nieuwe of gewijzigde regelgeving vast, met uitzondering van 2008 (ind 18.1.1).

De efficiëntie kan ook gemeten worden op basis van monetaire gegevens. De vraag is welk beslag de overheidsuitgaven leggen op het gerealiseerde bruto binnenlands product (maat voor welvaart)? De totale COFOG-uitgaven evolueerden van € 3.516 in 2006 naar € 3.636 per inwoner in 2007. Het grootste deel van de overheidsuitgaven is bestemd voor onderwijs, dit aandeel blijft min of meer stabiel sinds 2006. Het economische ondersteuningsbeleid was de tweede belangrijke overheidspost, met zelfs een licht stijgend aandeel. De totale Vlaamse COFOG-uitgaven waren in 2008 goed voor 12,7% van het officiële BBP (11,3% van het 'gemeenschaps-BBP'). Dit is een lichte toename ten opzichte van de twee voorgaande jaren (2006: 11,7% en 2007: 11,5%). Opmerkelijk is dat het aandeel van de uitgaven voor het algemene overheidsbestuur sinds 2008 de tweede in rangorde is geworden met 2,3% van het BBP. Dit aandeel gaat in licht stijgende lijn (ind 18.3.1).

De kwaliteit van het overheidsoptreden kan onder meer gemeten worden op basis van de kwaliteit van de regelgeving van deze overheid. Sinds de kwaliteitscontroles hierop stijgt het aandeel gunstig beoordeelde regelgevingdossiers: in 2009 beantwoordde 95% aan de kwaliteitsvoorwaarden (ind 18.1.2).

Uiteindelijk wensen we dat het overheidsoptreden bijdraagt tot een algemene tevredenheid van de burgers met de verleende dienstverlening en dat het vertrouwen in de instellingen stijgt. We stellen een groot verschil vast in de tevredenheidsscores naargelang het type van dienstverlening. Het meest tevreden is men met het aanbod aan culturele voorzieningen en huisvuilvoorzieningen en onderwijs waar toch veel in geïnvesteerd wordt door de overheid. De burgers zijn het minst tevreden over het optreden van de overheid met betrekking tot sociale materies zoals begeleiding van vreemdelingen, van armen en werkzoekenden (ind 18.3.4).

Het vertrouwen van de Vlamingen in de instellingen ligt opmerkelijk hoger dan gemiddeld in de Europese landen (ind 18.3.2). De Vlamingen hebben het meeste vertrouwen in de gemeentelijke administratie - en dit zelfs in stijgende mate- en het minste in de federale administratie. Daartussen liggen de scores voor het vertrouwen in de Vlaamse administratie, het Vlaamse parlement en de Vlaamse regering (ind 18.3.3).

Er worden nog nieuwe outputgerichte indicatoren ontwikkeld in het kader van het meerjarenprogramma 'Slagkrachtige overheid'.

Samengevat kunnen we stellen dat sinds de invoering van de compensatiemaatregel de administratieve lasten zijn verminderd en dat steeds meer regelgeving aan de

kwaliteitsnormen voldoet. Het kwaliteitsvol overheidsoptreden is moeilijk te meten. Vlamingen zijn redelijk tevreden over bepaalde vormen van dienstverlening zoals het aanbod aan culturele, onderwijs- en gezondheidsvoorzieningen en over huisvuilvoorzieningen. Dit is minder het geval voor bepaalde sociale materies zoals de begeleiding van kansengroepen. De mensen stellen het meest vertrouwen in het meest 'nabije niveau'. De monetaire uitgaven voor het Vlaamse overheidsapparaat worden nog maar recent gemeten en op basis hiervan kunnen we nog geen trend weergeven.

DOELSTELLING 19: MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID

Alle maatschappelijke actoren worden tegen 2020 meer actief bij het beleid betrokken. Dat bevordert het gemeenschappelijke verantwoordelijkheidsbesef en de gemeenschappelijke actieve oplossingsgerichtheid van de overheid en het middenveld voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen, zoals duurzame ontwikkeling.

Het overleg tussen de Vlaamse overheid en de betrokken maatschappelijke actoren gebeurt naast de vele informele contacten, op formele wijze via de strategische adviesraden, één per beleidsdomein. In 2008 waren nog niet alle SAR' s volledig operationeel. 2008 kan dan ook niet echt als een volledig referentiejaar worden beschouwd. De adviesraden verstrekken vooral advies op vraag van de Vlaamse overheid. Tijdens deze opstartfase maakten ze slechts in zeer beperkte mate gebruik gemaakt van hun initiatiefrecht om zelf adviezen te verstrekken (ind 19.1.1).

Er moeten nog nieuwe indicatoren ontwikkeld worden over betrokkenheid van maatschappelijke actoren bij de regelgeving en over de verspreiding van maatschappelijk verantwoord ondernemen in Vlaanderen.

Over samenwerking met stakeholders wordt weinig geregistreerd, er moeten nog nieuwe indicatoren worden ontwikkeld.

DOELSTELLING 20: BEGROTING

De Vlaamse overheid blijft volgend decennium financieel gezond. Het uitgangspunt is de eind 2008 verworven schuldenvrije positie behouden.

De schuldpositie van de Vlaamse overheid evolueerde de voorbije jaren in gunstige zin. De geconsolideerde Vlaamse schuld bedroeg eind 2008 (referentiejaar) ongeveer 1,3 miljard euro. De volgende jaren wordt een lichte stijging verwacht omwille van de financiële en economische crisis. Deze schuld zal echter lager blijven dan in de andere overheden van België (ind 20.1).

Er zijn nog nieuwe indicatoren in ontwikkeling over het structureel ESR-vorderingsaldo en prestatiegerichte begroting.

De schuldafbouw komt onder druk als gevolg van de economische en financiële crisis.